

ANONYMI SÆCULI XII.

MISCELLANEA.

EPISTOLA ANONYMI AD HUGONEM AMICUM SUUM

De modo et ordine legendi sacram Scripturam.

(MARTEN. *Thesaur. Anecd.*, I, 486, ex ms. B. Mariæ de Josaphat.)

De modo et ordine legendi sacræ paginæ libros, A Hugo mi dilecte frater in Domino, stylo compendioso mediocri aliqua tibi scribere lege promissionis coarctor: quod distuli, occupationibus meis; quod vel tandem perscripsi, charitati tuæ, quæ me torpentem excitavit, imputandum est. Malui enim vel sero promissum persolvere, quam petenti amico diutius inexorabilis et inofficiosus videri. Modum autem et ordinem quo in scholis sacra pagina doceatur, nunc explicare propositum non est; sed ex dicendis id attendendum est quo modo vel ordine divina legenda sunt eloquia et perscrutanda, illis præsertim qui, arrepto professionis vinculo, alienæ alligati sunt obedientiæ. Sed et hic distinctio adhibenda est; alii enim sunt, qui ante conversionem utriusque paginæ lectione plene imbuti sunt; alii sunt qui in alterutrum pagina tantum laudabiliter sunt promoti, antequam sæcularibus abreunent; alii vix primis artis grammaticæ rudimentis cognitis, ut Deo militent claustris se includunt. Præsentis igitur negotii erit docere, qua via, quibus gradibus, ad plenum sacræ paginæ intellectum illi pene rudes, pene omnis litteraturæ inscii conscendere possint. Attendant etenim hi tales cum aliis quid dicitur: *Scrutamini Scripturas* (*Joan. v*); et illud: *Bèati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum* (*Psal. cxviii*); et illud: *Beatus qui in lege Domini meditatur nocte et die* (*Psal. i*); et illud: *Erratis, nescientes Scripturas* (*Matth. xxii*); neque virtutem ejus, et confidentia ab eo accepta qui dicit: *Confiteor tibi, Pater, quoniam abscondisti hæc a sapientibus, et revelasti ea parvulis* (*Matth. xi*); ardentibus divinam ruminantur faucibus disciplinam, donec fiant *pennæ columbæ deargentatæ, et posteriora dorsi ejus in pallore auri* (*Psal. lxxvii*), id est donec ipsi fiant doctores Ecclesiæ cum nitore eloquii, charitate eorum in vera sapientia fundata. Primo igitur numerus librorum tam Veteris quam Novi Testamenti

distinguatur, et eorum ponantur nomina, et deinceps qui et quo ordine, et qualiter legi debeant demonstratur. Sunt autem libri Veteris Testamenti secundum unam considerationem xxii, secundum aliam xxiv, et isti libri trifarie dividuntur; alii enim sunt libri legis, alii prophetici, alii hagiographi, id est sancta Scriptura simpliciter appellati. Libri legis quinque sunt: Liber Geneseos, Exodus, Leviticus, liber Numerorum, Deuteronomium. Libri prophetici octo sunt: Liber Josue Bennum, liber Judicum, liber Samuel, qui prima pars libri Regum, et liber Regum, qui Hebraice ab aliis Malachim, ab aliis Malachor appellatur, liber Isaia, liber Jeremiæ, liber Ezechiel, liber xii Prophetarum, qui Hebraice Tharaasra dicitur. Libri hagiographi sunt novem: Liber Job, Psalterium, liber Proverbiorum, Ecclesiastes, Canticum canticorum, liber Daniel, Paralipomenon, Esdras, Esther. Connumerentur nunc isti quinque, octo et novem, et erunt xxii. Novem autem hagiographis quidam adjiciunt librum Ruth, librum Lamentationum Jeremiæ.

Libri Novi Testamenti octo tantum sunt: Quatuor Evangelia, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. Alii quatuor libri qui apostolica Scriptura appellantur, sunt: Liber Epistolarum Pauli, canonicæ Epistolæ, Actus apostolorum, et Apocalypsis. Isti libri primæ et principalis auctoritatis in Ecclesia sunt. Præter distinctos libros, quinque sunt qui apud Hebræos apocryphi dicuntur, id est absconditi et dubii; Ecclesia tamen honorat et suscipit. Primus est liber Sapientiæ, secundus est Ecclesiasticus, tertius Tobia, quartus Judith, quintus liber Machabæorum. Præter omnes prædistinctos libros, sunt beatorum Patrum scripta, Hieronymi, Augustini et aliorum, quorum multitudinem enumerare superfluum est. Eorum tamen in sequentibus fiet mentio, qui præ aliis videbuntur ad prædictorum librorum intellectum necessaria. De numero librorum et eo-

rumdem nominibus ita dictum sit; quo ordine et qualiter legi debeant nunc dicatur. Ad cuius rei notitiam intelligendum est quod utriusque Testamenti tripartita est lectio. Prima est secundum historiam, secunda secundum allegoriam, tertia secundum moralem instructionem, seu magis dicendum tropologiam. Universa autem sacræ paginæ series secundum historiam primo, ter aut quater perscrutanda et pertranseunda. Hoc diligenter in singulis notato quæ nullomodo ad litteram possunt intelligi, quæ etiam falsa secundum litteralem intellectum, quæ inepta ad litteram intellecta, quæ inutilia, quæ indifferentia, quæ impeditiva ad vitam æternam, ut per talium exempla quivis, licet invitus, ad allegoriam intellectum suscipiendum cogatur. Hoc autem modo et ordine libri Veteris Testamenti secundum litteram legendi sunt: primo libri Legis, secundo liber Josue et liber Judicum; tertio liber Samuel, et liber Regum, et Paralipomenon, et ex latere Josephus et Egesippus. Si autem in talibus ignoratæ significationis dictio occurrat, ne a lectionis impediamur progressu, habeantur tanquam instrumenta quædam ad prædictorum librorum faciliorem intellectum, libri Isidori *Etymologiæ* et liber Hieronymi *de Expositionibus Hebraicorum nominum*, et liber *Derivationum*, qui in copiosis armariis invenitur, et liber qui *Partionarius*, vel *Glossarius* appellatur, qui quanto antiquior invenitur, tanto plurimum ignotarum dictionum continebit expositionem. In istis ignotæ dictionis tam origine quam significatione reperta, facilius et intelligibilior in legendo fiet progressus. Ex omnibus prædictis colligenda est summa et memoriter retinenda, ut de operibus sex dierum, de constructione arcæ et mansionibus ejus, de promissione facta Abraham, de nominibus et numero patriarcharum, et sponsis et concubinis, et filiis eorumdem; de numero annorum servitutis populi Israel in Ægypto; de numero signorum et plagarum, introductione populi; de lege data et accepta in monte Sina; de constructione tabernaculi et positione; de duodecim tribubus; quomodo circa tabernaculum in gyrum castra posuerunt; de ornamentis sacerdotalibus; de numero et ordine sacerdotum et levitarum, et de generibus sacrificiorum; de numero mansionum, et bellis a populo Israel peractis antequam intrarent in terram promissionis; de civitatibus destructis, retentis, reparatis, priusquam intrarent terram promissionis; de regibus ibi repertis, qui et quot essent, et de nominibus et numero ducum, et factis eorumdem usque ad tempus regum; de nominibus, numero et ordine regum, et factis eorumdem, vel eximii, vel egregie turpibus; de constructione templi et vasis; de numero et ordine sacerdotum, levitarum, psallentium. In omnibus istis necessarius erit et perutilis liber Augustini *De quæstionibus*

A Veteris Testamenti. His diligenter notatis, cum plena confidentia accedat quivis ad libros prophetarum, Isaia, Jeremia, Ezechielis, et XII prophetarum, Danielis, in quibus notandum quæ prophetia ad litteram completa, et quæ reservetur ad litteram complenda, et quis propheta, sub quo rege prophetaverit: quod solertia quorumdam in fine bibliothecæ interdum inveniri solet. Post hos libros leguntur: Esther et Esdras, et liber Machabæorum, et liber Judith, et liber Tobia. Post illos: Proverbia Salomonis, et liber Sapientia, et liber Ecclesiasticus et Ecclesiastes; ad ultimum Psalterium, et Job, et Cantica canticorum; in quibus, quia nullus intellectus ad litteram utilis est de Christo et Ecclesia, statim primo legantur. Libri autem Novi Testamenti hoc modo et hoc ordine legantur: Matthæus primo, Marcus ejus pedisequus secundo, tertio Lucas, quarto Joannes, in quibus diligenter et numerus sermonum et miraculorum notetur, et quid, ubi, et quando, et coram quibus a Domino factum dictumve sit. In his erit tibi necessarius liber Hieronymi *De descriptione locorum Palæstinæ*, liber *de Concordia Evangeliorum*; deinceps Actus apostolorum legendi, postea canonicæ Epistolæ et Epistolæ Pauli, ad ultimum liber Apocalypsis.

Tota autem utriusque Testamenti serie sic perspecta et intellecta, consequens est sacramentis Ecclesie imbui, quæ in libris magistri Hugonis plene inveniuntur; deinde natura cardinalium virtutum et vitiorum quæ virtutibus opponuntur, undecunque haberi poterit, perquirenda et investiganda. Bationes autem singulorum quæ per anni curriculum fiunt in Ecclesia, qui scire desiderat, librum qui appellatur *Candela Gertandi*(1), librum magistri Simonis, qui appellatur *Quare*, inspiciat. Post ista liber Augustini *De doctrina Christiana*, et liber ejusdem *De civitate Dei*, cum omni diligentia et studio legantur. Cumque in arca sacræ paginæ diligenter et studiose sese prædicto modo diligens animus exercuerit, intrepide tam ad allegoricam quam ad morallem lectionem se convertat, et passim ad arbitrium, quo ordine libverit, tam Veteris quam Novi Testamenti libros, secundum hanc bipartitam lectionem relegat, et quidquid allegorice significatum, vel significandum, vel moraliter notatum, vel notandum occurrerit, sine omni labore incunctanter hauriet. Sicque demum felici et delectabili proventu animus exultanter exhilaratus, novis allegoriis studendis et novis instructionibus morum meditandis vacabit. Nonnunquam tamen ad opera Origenis, et alia consimilia, in quibus interdum cerastes in semita tanquam explorator accedat, et ibi margaritas in lecto, et uvas in labrascis, et rosas inter spineta quærere discat, ut impleatur quod dictum est: *Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit* (Matth. xvi). Si quis autem, vel lectionum

(1) Hujus libri præfationem ex ms. Clarevallensi supra retuli.

hic distractarum varietate, vel librorum multitudine turbetur, attendat quid Hieronymus de modo et ordine sacram paginam legendi in Epistola ad Alletam, De institutione filiae, dicat. Ait autem : « Discat primum Psalterium ; his se canticis sanctam vocet, et in Proverbiis Salemonis erudiatur ad vitam ; in Ecclesiasten consuescat quæ mundi sunt calcare, in Job virtutis et patientiæ exempla sectetur. Ad Evangelia transeat : nunquam ea positura de manibus, apostolorum Acta et Epistolas tota cordis voluntate imbuat. Cumque pectoris sui cellarium opibus locupletaverit, mandet memoriæ prophetas, Heptateucom, et Regum ac Paralipomenon libros. Esdræ quoque et Esther volumina ; ultimo, sine periculo diseat Canticum canticorum ; quod si in ex-

ordio legerit, sub carnalibus verbis spiritualium nuptiarum epithalamium non intelligens vulneraretur. Caveat omnia apocrypha, et si quando ea, non ad dogmatum veritatem, sed ad singulorum reverentiam legere voluerit, sciat non eorum esse, quorum titulis prænotantur, multaque in his admista esse vitiosa, et grandis esse prudentiæ aurum in luto quærere. Cypriani Opuscula semper in manu teneat, Athanasii Epistolas et Hilarii libros inoffenso currat pede. Illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet. Cæteros sic legat, ut magis iudicet, quam sequatur. Vale. »

Nutriunt [sic] hi sortem Christo persæpe placentem,
Hoc meritum sit eis cœlestis Dindima jugis.

CUJUSDAM CANONICI REGULARIS EPISTOLA

Ad priorem Charitatis, de canonico regulari facto monacho, quem ille repetebat.

(D. MABILLON, *Annal. Bened.*, VI, 677, ex ms. bibl. Ottobon.)

Venerabili ac jure diligendo domino N. priori de Charitate S. H. semper bene valere. Audistis Scripturam dicentem : *Charitas non quærit quæ sua sunt* (I Cor. xiii), nostis quod dico, ubi charitas est, lumen est, et tenebræ non sunt ullæ, nihil fictum patrat charitas, nihil fuscatur veritas ; propterea vero amico loquor nihil dissimulans, sed cum fiducia qua nostis, quoniam ex charitate est quod dico. Si autem quod et vos idipsum sentitis, quoniam eandem charitatem habetis ad me, non credatis quod nihil vobis dicam nisi ex charitate et pro veritate. Propterea cum fiducia loquar nihil timens offendere in charitate.

Significatum est mihi quemdam de fratribus ecclesiæ Sancti Joannis Senonensis clam de ecclesia sua eduxisse, eumque a vobis receptum et in monasterio vestro cucullatum ; præterea et vos abbati et supra memoratæ ecclesiæ ovem suam requirentibus dura quædam respondisse et minus dicenda. Non hæc conveniunt servis Christi ; apostolus super alienum fundamentum ædificare noluit, et lex divina in messem alienam prohibet falcem mitti. Si autem dicilis, quod tamen dicere vos non puto, sed quosdam qui vobiscum sunt, quia vita vestra melior est, licet omni homini quomodo vult et ubi vult, meliorem vitam et conversationem potiore eligere, recordamini quid Magister nos docuit : apostoli de primatu contendunt : *facta est contentio inter discipulos, quis eorum videretur esse major* (Luc. xxi) : fortassis ideo facta est contentio, quia futura erat contentio. Adhuc contendimus, et dicit unus : *Melior sum ; alter dicit : Non tu, sed ego :*

Christus quid dicit ? intendite : *Qui voluerit, inquit, major esse inter vos, erit vester servus (ibid.) ; erit servus, erit Chanaan, erit servus servorum qui dicit membro Christi : Tu malus es, esto bonus ; vrenda patris deridet, servus servorum erit. O Chanaan quare rides, quare derides ? Servus servorum eris ; semen Chanaan et non Juda, species decepte, quia veritas non est apud te ; tu gloriaris in specie tua, et sufficere putas cum non habeas veritatem. Si enim veritatem haberes, nunquam gloriareris in specie. O lingua impudica, post Christum dicere audes : Tu malus es, ego sum bonus. Ille jam dixit : *Qui voluerit major esse, erit servus ; et tu adhuc impudenter clamas : Ego melior sum ? Attendis post speciem tuam, et in ipsa gloriaris ; respicis nigredinem tuam, et candorem meum non attendis, quare ? quia nigredo species est humilitatis ; et ego dico, quia candor species est puritatis ; nigredo, species abjectionis ; candor, gloriæ et exaltationis. Commendamus nos modo de specie ; tu gloriaris in nigredine, ego in candore, tu in humilitate gloriaris ; et utinam bene gloriareris ! Si enim de humilitate bene gloriareris, nunquam superbares de humilitate, contrariis contraria miscens ; humilitas enim et superbia contraria sunt : non possunt simul esse duo hæc ; de humilitate superbare potes, sed cum humilitate superbiam habere non potes ; quia igitur superbis de humilitate, humilitatem te non habere ostendis. Tu vis major esse, quid eris ? parum est ut dicam minor, quia servus eris. Monachi dicunt : Nos meliores sumus ; canonici dicunt : Non, sed nos meliores sumus :**